

I

(Päätöslauselmat, suositukset ja lausunnot)

PÄÄTÖSLAUSELMAT

EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEA

ETSK:N 552. TÄYSISTUNTO (+ INTERACTIO-ETÄNEUVOTTELU), 10.6.2020–11.6.2020

Päätöslauselma aiheesta ”ETSK:n ehdotukset covid-19-kriisin jälkeistä uudelleenrakentamista ja elpymistä silmällä pitäen: ”EU:n on pidettävä periaatteenaan, että se on yhteisö, jolla on yhteinen tulevaisuus” covid-19-kriisin jälkeistä elpymistä ja uudelleenrakentamista käsittelevän alakomitean työn pohjalta

(2020/C 311/01)

Esittelijät: **Petr ZAHRADNÍK (ryhmä I)**

Stefano PALMIERI (ryhmä II)

Jan DIRX (ryhmä III)

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 10. ja 11. kesäkuuta 2020 pitämässään täysistunnossa (kesäkuun 11. päivän kokouksessa) seuraavan päätöslauselman äänin 221 puolesta kenenkään äänestämättä vastaan ja 6:n pidättyessä äänestämästä.

1. Johdanto

1.1 ETSK suhtautuu erittäin myönteisesti Euroopan komission ehdottamaan Next Generation EU -suunnitelmaan ja komission ehdotukseen EU:n vuosien 2021–2027 kokonaistalousarviosta ja tukee niitä. Komitea esittää tässä kannanotossa näkemyksensä siitä, mitä koronaviruskriisin jälkeistä elvytystä ja uudelleenrakentamista koskevilla ehdotuksilla olisi saatava aikaan. Seuraavat neljä näkökohtaa ovat komitean mielestä olennaisen tärkeitä.

1.2 ETSK on vakuuttunut siitä, että toipuminen koronaviruskriisin vaikutuksista edellyttää samalla myös yhteiskunnan rakenteellista uudistamista: on keskityttävä sekä uudelleenrakentamiseen että elpymiseen. Emme voi vain palauttaa aiempaa järjestelmää ennalleen, vaan siihen on tehtävä uudelleenjärjestelyjä ja parannuksia. Komitean mielestä uudelleenjärjestelyjen ja parannusten on perustuttava kaiken toimintamme lähtökohtana oleviin periaatteisiin: ihmisoikeuksien, sosiaalisten oikeuksien, demokraattisten arvojen ja oikeusvaltioperiaatteen turvaamiseen, sisämarkkinoiden koko potentiaalihin hyödyntämiseen, kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen, kiertotalouden aikaansaamiseen ja ilmaston neutraaliuden toteutumiseen EU:ssa viimeistään vuoteen 2050 mennessä. Meidän on myös huolehdittava hyvästä hallintotavasta ja demokraattisesta vastuuvollisuudesta. Lisäksi on välttämätöntä ymmärtää, miksi tietyt väestöryhmät ovat jääneet kriisin aikana muita haavoittuvampaan asemaan, olipa kyse siitä, että niitä ei ole suojeltu riittävästi tartunnoilta, tai siitä, että ne ovat menettäneet toimeentulonsa, ja pyrkiä vähentämään tällaista haavoittuvuutta vastaisuudessa.

1.3 EU-ohjausjaksolla tulee olemaan kasvava merkitys Next Generation EU -suunnitelman mukaisten toimien seurannassa ja arvioinnissa, ja ETSK katsoo, että talouselämän osapuolet, työmarkkinaosapuolet ja kansalaisyhteiskunnan organisaatiot olisi nähtävä tärkeinä toimijoina tässä prosessissa.

1.4 ETSK toivoo, että käynnisteillä oleva Euroopan tulevaisuutta käsittelevä konferenssi voisi tarjota tämän uuden elpymis- ja uudelleenrakennusprosessin yhteydessä tilaisuuden vahvistaa ja syventää EU:n toimielinrakennetta ja todella uudistaa EU-hanketta niin, että unioni kykenee vastaamaan tulevien vuosikymmenten tuomiin haasteisiin.

1.5 Lyhyen aikavälin taloudellisten elvytystoimien yhteydessä tehtävien investointien olisi joko nopeutettava Euroopan talouden rakenteellista muutosta kohti saasteettomuutta, biologisen monimuotoisuuden ennallistamista ja ilmastoneutraaluden saavuttamista vuoteen 2050 mennessä tai oltava neutraaleja tällaisen muutoksen suhteen.

1.6 Kaikkien kansalaisten osallistuminen työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden kautta mahdollistaa talouden ja yhteiskunnan uudistamisen. Jäsenvaltioiden ja EU:n onkin varmistettava, että ketään ei tässä monitahoisessa prosessissa unohdeta.

1.7 Mikä tärkeintä, yksi koronaviruskriisin keskeisistä opetuksista on se, että lähes kaikkien Euroopan unionin maiden terveydenhuoltojärjestelmiä on vahvistettava perustamalla ”EU:n terveysunioni”.

2. Covid-19-kriisi: EU:hun kohdistunut ulkopuolinen symmetrinen sokki, jonka vaikutukset vaihtelevat jäsenvaltioittain

2.1 Covid-19-kriisi ja sen vaikutukset EU:hun

2.1.1 Vaikka covid-19-pandemian kokonaisvaikutusta onkin tätä päätöslauselmaa laadittaessa vielä liian aikaista arvioida, jo nyt on selvää, että kyseessä on pahin Euroopan talouksia koetellut taloudellinen sokki sitten toisen maailmansodan. Taival kohti elpymistä on todennäköisesti pitkä ja kuoppainen. Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n ja Euroopan komission ennuste vahvistaa, että kriisi on vaikuttanut kaikkiin EU:n jäsenvaltioihin, toisiin pahemmin kuin toisiin⁽¹⁾. Se asettaa kyseenalaisiksi paitsi käyttäytymismallimme myös tuotanto- ja kulutustapamme ja työntekomuotomme.

2.1.2 Kriisi on vakava, sillä se on iskenyt EU:hun tämän ollessa taloudellisesti ja poliittisesti hyvin heikoilla. Edellisen talous- ja finanssikriisin (2008–2010) kielteiset vaikutukset eivät ole eräissä maissa vielä lientyneet, ja näiden maiden taloudet ovat yhä melko herkkiä, hauraita ja alttiita häiriöille. Myös tietyt väestöryhmät, esimerkiksi vammaiset henkilöt, kärsivät aiemman talouskriisin vaikutuksista edelleen jopa vauraammissa jäsenvaltioissa⁽²⁾. Lisäksi vallitseva kriisi osuu EU:n kannalta ratkaisevan tärkeään ajankohtaan: meneillään on siirtymä taloudellisen, ekologisen ja sosiaalisen kestävyuden huomioivaan digitaalitalouteen.

2.1.3 Kyseessä on kriisi, jolla on taloudellisesti ja sosiaalisesti vaurioittavia vaikutuksia, ja kaikkien esitettyjen toimien ja toimintapolitiikkojen ensisijaisena tavoitteena on saattaa elämämme, talous-, sosiaali- ja ympäristöjärjestelmämme ja organisaatiomme takaisin ”uuteen normaalitilaan”.

2.1.4 Kriisi on vakava stressitesti koko Euroopan unionille, talousjärjestelmällemme ja sosiaalisille malleillemme sekä arvoillemme ja demokratiallemme.

2.2 Taloudelliset vaikutukset

2.2.1 Edellisestä kriisistä poiketen monet toiminnot jouduttiin tällä kertaa seisauttamaan välittömästi kokonaan, mikä on johtanut tuotannon jyrkkään laskuun, työttömyyden nopeaan kasvuun ja elintason heikkenemiseen (reaalitulojen väheneminen, epävarmuus työstä ja rajoitettu liikkuvuus), ulkomaankaupan liikevaihdon roimaan supistumiseen sekä EU:ssa että kolmansien maiden kanssa käytävässä kaupassa ja julkisen talouden tunnuslukujen rajuun huononemiseen.

(1) Georgieva, C., 2020, ”The Great Lockdown: Worst Economic Downturn Since the Great Depression”, IMF:n lehdistötiedote nro 20/98.

(2) EU:n tulo- ja elinolotilastot (EU-SILC) osoittavat vammaisten henkilöiden köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen lisääntyneen vuosina 2010–2018 Virossa, Luxemburgissa, Saksassa, Ruotsissa, Irlannissa, Tšekissä, Liettuassa, Italiassa, Alankomaissa, Maltassa ja Espanjassa.

2.2.2 Saatavilla olevassa analyysissä covid-19-kriisin vaikutuksista talouskasvuun ennustetaan BKT:n kasvun heikkenevän noin 8 prosenttia⁽³⁾. Analyysin perusteella työttömien määrä maailmassa kasvaa 24,7 miljoonalla ja epävarmuus vaikuttaa 13–36 miljoonaan työpaikkaan⁽⁴⁾. EU:ssa työttömyysasteen odotetaan nousevan 6,7 prosentista (2019) 9,0 prosenttiin (2020)⁽⁵⁾. Lisäksi vallitseva kriisi asettaa kovalle koetukselle i) Euroopan tuotantojärjestelmän selkärangan muodostavien pk-yritysten järjestelmän, ii) Euroopan suuryritysten järjestelmän kilpailukyvyyn sekä iii) tiettyjen elinkeinoalojen, esimerkiksi majoitus-, ravitsemis-, matkailu-, liikenne- ja kulttuurialan, koko olemassaolon.

2.2.3 Vuotta 2021 koskevat arviot⁽⁶⁾ ovat paljon optimistisempia, mutta elpyminen riippuu seuraavista ehdoista ja edellyttää niiden täyttymistä: rajoitustoimenpiteet on jo purettu, pandemia pysyy hallinnassa, ja jäsenvaltioiden ja EU:n päättämät ennennäkemättömät raha- ja finanssipoliittiset toimet ja sääntelytoimenpiteet osoittautuvat tehokkaiksi keinoiksi lieventää kriisin välittömiä taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia sekä taloudellisille ja sosiaalisille suhteille ja globaaleille arvoketjuille aiheutuvia pitkäaikaisia vahinkoja.

2.2.4 EU:n näkökulmasta sisämarkkinat ovat käytännössä lamaanuneet. Lisäksi jäsenvaltioiden kriisitoimenpidepaketit ovat johtaneet epätasapuolisten toimintaedellytysten uhkaan, johon on puututtava viipymättä. Tulevia investointeja koskeva epävarmuus on lisääntynyt rajusti, minkä seurauksena tärkeimmät indikaattorit, kuten ostopäälikkoindeksi (PMI) tai yritysten ja kuluttajien luottamus, ovat pudonneet historiallisen alhaiselle tasolle.

2.2.5 Suurimmat taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset näkyvätkin mitä todennäköisimmin vuoden 2020 toisella neljänneksellä sen mukaan, miten voimakkaasti kriisi on eri aloja koetellut. Kuluvan vuoden jälkipuoliskolla talouden voidaan odottaa elpävän jonkin verran, tosin elpymistapa voi vaihdella maittain.

2.2.6 Vielä vakavampaa on kuitenkin se, että tämä sokki on keskeyttänyt tavanomaisen elämämme täysin ja muuttanut totunnaisen elämäntapamme, -muotomme ja -tyylimme kokonaan. Elpymis- ja uudelleenkäynnistysprosessin yhteydessä on painotettava talouden suorituskyvyn palauttamista, mutta kenties vielä kiireellisempää ja tähdellisempää on keskittyä antamaan toivoa ja tarjoamaan mahdollisuuksia mukauttaa elämämme ”uuteen normaalitilaan”, johon kuuluu myös kestävä kehityksen periaatteiden varaukseton noudattaminen.

2.3 Sosiaaliset vaikutukset

2.3.1 Covid-19:llä on kauaskantoisia vaikutuksia työmarkkinatuloksiin. Työntekijöiden ja heidän perheidensä terveyteen liittyvien välittömien huolenaiheiden lisäksi virus ja siitä johtuvat talouden häiriöt vaikuttavat työelämään kolmella keskeisellä tavalla: 1) työpaikkojen määrä (sekä työttömyys että vajaatyöllisyys), 2) työn laatu ja 3) vaikutukset niihin erityisryhmiin, joita epäsuotuisat työmarkkinatulokset koskevat herkemmin kuin muita. Koska tietyillä työntekijäryhmillä ei ole sosiaalista turvaverkkoa, vaikutukset kohdistuvat niihin muita enemmän. Näihin ryhmiin kuuluvat epävarmoissa työsuhteissa olevat nuoret, ikääntyvät työntekijät, vammaiset työntekijät, naiset, sillä he ovat yliedustettuina kriisistä pahoin kärsineillä aloilla tai ovat jääneet kotiin hoitamaan perheenjäseniään, itsenäiset ammatinharjoittajat tai alustatalouden työntekijät, pienipalkkaiset työntekijät, siirtotyöläiset ja ns. näkymättömät työntekijät eli ne, jotka tekevät töitä pimeästi. On myös todennäköistä, että työssäkäyvien köyhyys lisääntyy merkittävästi⁽⁷⁾.

2.3.2 Kaikkien työntekijöiden työllisyyden ja tulojen turvaaminen on ensisijainen tavoite, ja nykypäivän toimintalinjoja on syytä muokata kaukonäköisesti. Talouden elvyttämiseksi, työntekijöiden oikeuksien suojelemiseksi ja kaikkien hyvinvoinnin varmistamiseksi EU tarvitsee sekä unioni- että jäsenvaltiotasolla jämerän eurooppalaisen sosiaalisiin näkökohtiin keskittyvän elvytys- ja uudelleenrakennusstrategian, jossa työmarkkinaosapuolet ovat aktiivisesti mukana. Syvemmälle menevät institutionaaliset ja toimintapoliittiset uudistukset ovat tarpeen, jotta elpymistä voidaan tehostaa ja selviytymis- ja palautumiskykyä kehittää vankkojen yleisten sosiaaliturvajärjestelmien avulla, jotka voivat toimia automaattisina taloudellisina ja sosiaalisina vakauttajina kriisitilanteissa. Tämä auttaa myös rakentamaan uudelleen luottamusta instituutioita ja hallituksia kohtaan.

⁽³⁾ Euroopan komission talouden ja rahoituksen pääosasto.

⁽⁴⁾ Kansainvälinen työjärjestö, maaliskuu 2020, ”COVID-19 and the world of work: Impact and policy responses”.

⁽⁵⁾ Euroopan komissio, kevät 2020, ”European Economic Forecast”, Institutional Paper 125, toukokuu 2020.

⁽⁶⁾ Euroopan komission talouden ja rahoituksen pääosasto.

⁽⁷⁾ Euroopan elin- ja työolojen kehittämissäätiön raportissa ”Eläminen, työskentely ja covid-19: Ensimmäisiä tuloksia – huhtikuu 2020” todetaan aiheesta tehdyn kyselytutkimuksen osoittavan, että sellaisia kotitalouksia, jotka ovat taloudellisesti tiukoilla, on pandemian taloudellisten vaikutusten vuoksi nyt enemmän kuin ennen kriisin alkamista. Lähes puolet kaikista kyselyyn vastanneista (47 prosenttia) ilmoitti kotitaloudellaan olevan vaikeuksia tulla toimeen. Kriisin aikana työpaikkansa kokonaan menettäneistä vastaajista 90 prosenttia kertoi kotitaloutensa taloudellisen tilanteen huonontuneen, 44 prosentilla ei ole säästöjä ja 35 prosentilla on juuri ja juuri sen verran säästöjä, että ne riittävät nykyisen elintason säilyttämiseen kolmen kuukauden ajan.

2.3.3 Hallitusten, työntekijä- ja työnantajajärjestöjen välinen kaksi- ja kolmikantavuoropuhelu on keskeinen väline kehitettäessä ja toteutettaessa kestäviä ratkaisuja yhteisötasolta aina maailmanlaajuiselle tasolle asti. Tämä edellyttää vahvoja, riippumattomia ja demokraattisten periaatteiden mukaisia työmarkkinajärjestöjä.

2.3.4 Erityisesti on pyrittävä huolehtimaan siitä, ettei kriisistä elpyminen etene kahdella eri nopeudella, kuten edellisen kriisin yhteydessä kävi. Kaikkia väestöryhmiä on tuettava, jotta ne voivat toipua kriisin vaikutuksista samaan tahtiin ilman että muita heikommassa asemassa olevien ryhmien tarvitsee odottaa kärsivällisesti, että niiden työllisyys ja elintaso kohenisivat samassa määrin kuin muun väestön. Tämä koskee etenkin nuoria, vammaisia ja etnisiin vähemmistöihin kuuluvia henkilöitä sekä maahanmuuttajia ja pakolaisia.

2.3.5 Erityistä huomiota on kiinnitettävä myös niihin työmarkkinoiden ulkopuolisiin ryhmiin, jotka jo nyt elävät köyhyydessä, sekä uusiin köyhyydestä kärsivien ryhmiin, joiden määrän odotetaan kasvavan, ja niiden kaikkien tueksi tarvitaan erityistoimia. Nämä ryhmät ovat vaarassa syrjäytyä entisestään, mihin liittyy monia sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia.

2.3.6 Kansalaisyhteiskunnan organisaatiot kärsivät itekin järjestelmän epätasa-arvoisuudesta ja heikkouksista. Niiden nykyinen ja tuleva kyky vastata tarpeisiin on uhattuna, koska resurssit ovat usein niukat ja määrältään vaihtelevat. Tähän on puututtava turvaamalla kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden rahoitusmekanismit.

3. Arvio EU:n covid-19-kriisin johdosta toteuttamista toimista

3.1 Häätätoimenpiteet

3.1.1 Koronaviruspandemia määrää Euroopassa (ja yhtä lailla kaikkialla muuallakin maailmassa) tällä hetkellä kaikkia elämämme osa-alueita, myös taloudellista toimintaa ja talouden rakenteita ja järjestelmiä. Talouden ja talouspolitiikan välineistön on palveltava täysin kriisin tehokasta ratkaisemista ja edistettävä tuntuvasti sen lopettamista. Jopa tänä kriittisenä aikana on kuitenkin aiheellista pitää huoli siitä, että

- käyttöön otettuja rahoituslähteitä hyödynnetään tehokkaasti ja ne kohdennetaan asiaankuuluvalla tavalla tarpeiden mukaan
- kaikki pandemian vaikutuksista kärsineet, kelpoisuusehdot täyttävät tahot (luonnolliset henkilöt, yritykset, voittoa tavoittelemattomat organisaatiot, julkisten palvelujen tarjoajat jne.), saavat oikeudenmukaisen korvauksen
- talous on valmis uudelleenkäynnistykseen, kun pandemia on ohi, ja että nykyisestä pandemiasta on otettu opiksi sosiaalisissa kysymyksissä, jotka on ratkaistava kiireellisesti.

3.1.2 Vaikka markkinat ja talous eivät pysty hoitamaan diagnosointi- ja arviointitehtäviä pyrittäessä puuttumaan tuntemattomaan lääketieteelliseen ongelmaan, pandemiaongelman ratkaiseminen olisi käytännössä mahdotonta ottamatta taloudellisia ja rahoitukseen liittyviä kustannuksia ja seurauksia asianmukaisesti huomioon.

3.1.3 Jäsenvaltiot ja asiasta vastaavat EU:n toimielimet ovat tähän mennessä hyväksyneet joukon hätä-, ennaltaehkäisy-, vakauttamis- ja kompensointitoimenpiteitä kriisin vastatoimena. Ne voidaan ryhmitellä useisiin eri luokkiin esimerkiksi seuraavasti: rahapoliittiset ja vakauttavat toimet, finanssipoliittiset toimet, takaus- ja luottopohjaiset toimet sekä sääntely- ja menettelylliset toimet. Toimenpiteet koskevat kaikkia elämäntilanteita, vaikka niissä keskitytäänkin lähinnä talouteen ja liiketoimintaan sekä sosiaalisiin kysymyksiin (ks. liite I).

3.1.4 Toimenpiteet muodostavat kattavan talouspolitiikkayhdistelmän, johon kuuluu muun muassa seuraavaa: pääasiassa uusien määrällisten kevennysten muodossa toteutettavat rahapoliittiset toimet, joita täydennetään Euroopan keskuspankin (EKP) vastuulla olevalla uudella arvopapereiden osto-ohjelmalla rahoitusmarkkinoiden likviditeetin vahvistamiseksi, Euroopan vakausmekanismin (EVM) makrotaloudellinen vakautusjärjestely, joukko finanssipoliittisia toimia, jotka ulottuvat joustavien finanssipoliittikka- ja valtiontukisääntöjen tilapäisestä soveltamisesta aina pandemiasta kärsineille yrityksille ja yksityishenkilöille annettaviin valtaviiin tukiin, sekä takaisinmaksuvelvoitteiden lykkääminen ja EU:n määrärahavirtojen laajamittainen uudelleenkohdentaminen. Hyvin tärkeä on myös erilaisten sääntely- ja menettelyllisten toimien paketti.

3.1.5 Eurooppalaista yhteiskuntaa tukeviin toimenpiteisiin liittyvien rahoituslähteiden arvo on arvioiden mukaan lähes 3 000 miljardia euroa (16 prosenttia suhteessa EU:n vuoden 2019 BKT:hen). Toistaiseksi kyse on ollut EU:n ja enimmäkseen jäsenvaltioiden tasolla toteutettujen talouspoliittisten toimenpiteiden yhdistelmästä. EU:n alkuperäisessä taloudellisessa covid-19-toimintasuunnitelmassa vain 165 miljardia euroa on tukien ja rahoitusvälineiden muodossa suoraan yhteydessä EU:n yhteisiin rahoituslähteisiin. Muita EU:n käynnistämiä aloitteita ovat esimerkiksi toimet likviditeetin vahvistamiseksi, sääntöjen joustavoittamiseksi ja takauspohjaisten rahoitusvälineiden käyttöönottamiseksi. Kaikki muut välittömät, finanssipolitiikkaan pohjautuvat toimenpiteet ovat koostuneet jäsenvaltioiden jo toteuttamista tai parhaillaan täytäntöönpanemista aloitteista. EU:n valmisteleminen toimien osuus on sittemmin kasvanut.

3.1.6 Euroopan komission äskettäin esittämä EU:n tulevaa rahoitusta koskeva paketti, johon sisältyy ehdotus hätätilannetta varten tarkoitettua väliaikaisesta Euroopan unionin elpymisvälineestä (nimeltään Next Generation EU) ja jonka yhteydessä esitetään huomattavia mukautuksia EU:n vuosien 2021–2027 monivuotista rahoituskehystä koskevaan alkuperäisehdotukseen, on tässä suhteessa suorastaan mullistava.

3.1.7 Euroopan komissio antaa aivan toukokuun lopussa julkistamansa kattavan toimenpidepaketin avulla merkittävän panoksen vallitsevan tilanteen ratkaisemiseen. Pakettiin liittyy jämerä ja tarkoituksenmukaisesti kohdennettu uusi väline, joka koskee yksinomaan ulospääsyä covid-19-kriisistä sekä sen jälkeistä uudelleenkäynnistystä ja elpymistä. Siinä pyritään keskittymään todellisiin tarpeisiin sisämarkkinoiden yhtenäisyyden ja toimivuuden turvaamiseksi. Rahoitusmalli vaikuttaa melko tarkoituksenmukaiselta, sillä se on innovatiivinen ja ilmentää solidaarisuutta jäsenvaltioita kohtaan. Tulevan Next Generation EU -välineen toiminnan on täydennettävä uutta monivuotista rahoituskehystä, jossa on otettava riittävällä tavalla huomioon myös EU:n muut painopisteet, jotka eivät välttämättä liity covid-19-pandemiaan (esimerkiksi Euroopan vihreän kehityksen ohjelma, sisämarkkinoiden kehittäminen ja parempien edellytysten luominen EU:n kilpailukyvyille, Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari ja asteittainen mukautuminen kestävä kehityksen periaatteisiin sekä kaikki EU:n ja sen jäsenvaltioiden allekirjoittamat ja ratifioimat kansainväliset sopimukset ja yleissopimukset).

3.2 Toimenpiteiden asianmukaisuus ja riittävyys/riittämättömyys: analyysi ja päätelmät

3.2.1 Kuten edellä todetaan, kyse on niin laaja-alaisesta ongelmasta, että oikea ratkaisu edellyttää hyvin koordinoitua politiikkayhdistelmää ja eri toimijoiden vastuualueiden selkeää määrittelyä sekä toiminnan tarkoituksenmukaista kohdentamista ja aikataulutusta. Hyväksytyjen toimenpiteiden joukosta on löydettävissä monia uusia, innovatiivisia lähestymistapoja, joita voidaan soveltaa myös seuraavalla kaudella.

3.2.2 Uudelleen aktivoitua EVM:ää voidaan nyt käyttää euroalueen makrotaloudellisen ympäristön vakauttamiseen ensimmäistä kertaa sitten edellisen kriisin ja sen jälkimaininkien. Rahapoliittisilla toimilla on myös ollut hyvin suuri merkitys siinä, että finanssialalla on ollut riittävästi likviditeettiä ja se on pysynyt toimintakykyisenä ja tehokkaana. Erittäin tähdellisiä ovat niin ikään olleet toimenpiteet, joilla on joustavoitettu valtiontuki- ja budjettikurisääntöjä ja siten mahdollistettu se, että rahoitusvarat voidaan pitää liikkeessä, kun kokonaiskysynnän vähenemisen riski kasvaa. Lisäksi on ollut olennaisen tärkeää tarjota kaikille kriisin koettelemille tahoille – yksityishenkilöille, yrityksille ja voittoa tavoittelemattomille organisaatioille – mahdollisimman nopeasti kompensatiota lykkäämällä niiden velvoitteita ja maksamalla korvauksia sulkutoimien aikana aiheutuneista vahingoista.

3.2.3 Myös hätätoimenpiteet ovat olleet erittäin tarkoituksenmukaisia. Todellisuus paikan päällä on osoittanut, jäsenvaltiot haluavat kohtalokkaiden vaarojen uhatessakin mieluiten selviytyä tilanteesta omin voimin. Tietyt välttämättömien lääkinnällisten tarvikkeiden ja laitteiden hankintaan liittyvät koordinoitujen toimenpiteiden olisivat kuitenkin olleet tarpeellisia paitsi käytännön syistä myös EU:n sisämarkkinoiden arvojen merkityksen vahvistamiseksi. Tämän periaatteen pitäisi toimia inspiraation lähteenä, kun otetaan käyttöön ulospääsystrategiaan liittyviä toimenpiteitä ja poistetaan rajoituksia, sillä nämä toimet on koordinoitava huolellisesti. Nykyisessä hätätilanteessa on myös runsaasti tilausta takaus- ja luottopohjaisille välineille, joista tällä kertaa vastaa lähinnä Euroopan investointipankki (EIP) omine välinevalikoimineen. Tämä ilmentää tarvetta saada enemmän yksityistä pääomaa käyttöön ja kohdennettua yleistä etua koskevien sääntöjen mukaisesti. Kun todellinen tarve on näin suunnattoman paljon julkisen talouden suppeahkoja resursseja suurempi, tämä on ainoa ratkaisu, jota voidaan kehittää edelleen "uuden normaalitilan" vallitessa.

3.2.4 Nykyinen kriisi on kymmenen vuoden takaisen kriisin tavoin osoittanut, että EU:n talousarvion tarjoamat mahdollisuudet reagoida odottamattomiin häiriöihin ovat äärimmäisen rajalliset, erityisesti silloin, kun häiriöt ilmenevät meneillään olevan rahoituskehyskauden lopulla. EU:n talousarvion joustamattomuus tuo jälleen kerran esiin yhden EU:n rahoitusrakenteen suurimmista heikkouksista. Tilanteessa, jossa on saatava käyttöön todella valtavasti taloudellisia resursseja, on luotava uusi väline (kuten Next Generation EU) tai asia on uskottava jäsenvaltioiden hoidettavaksi. Tämä on selkeä osoitus tarpeesta parantaa EU:n rahoitusjärjestelmää entisestään, etenkin odottamattomien häiriöiden varalta. Nykyinen malli ei tarjoa EU:lle riittävää yhteistä rahoituspohjaa unionin ja euroalueen makrotalouden vakauden tukemiseksi.

3.3 Arvio EU:n toimielinten vastuualueista tällaisten toimien toteuttamisessa

3.3.1 Edellä esitetyn kuvauksen ja analyysin valossa ETSK arvostaa suuresti EKP:n ja euroryhmän asianmukaista ja oikea-aikaista päätöstä EVM:n aktivoimisesta. Myös Euroopan komission toimet, erityisesti joustavampien sääntöjen ja hätätoimenpiteiden hyväksyminen sellaisten tarvikkeiden ja laitteiden toimitusketjujen tukemiseksi, jotka olivat ratkaisevan tärkeitä, jotta pandemian puhkeamiseen ja leviämiseen voitiin reagoida, olivat erittäin merkittäviä. Euroopan komissio alkoi jonkin ajan kuluttua omaksua asiassa johtavaa roolia ja esitti ja otti toukokuussa käyttöön kattavan toimenpidepaketin, johon kuuluu myös mukautettu uusi ehdotus monivuotiseksi rahoituskehikseksi ja New Generation EU -väline. Nyt on tärkeää saada jäsenvaltiot tukemaan pakettia, jotta siitä päästään yhteisymmärrykseen ja se voidaan panna mahdollisimman pian täytäntöön käytännössä. Tärkein opetus on edelleen se, että EU kokonaisuudessaan on yhä melko altis laajamittaisille ulkosyntyisille sokeille eikä sillä jatkuvista parannuksista huolimatta ole kaikilta osin asianmukaisia valmiuksia torjua niitä. Havainnollisin esimerkki tästä ovat EU:n talousarvion hyvin rajallinen joustavuus ja sen tarjoamat erittäin suppeat reagointimahdollisuudet.

3.3.2 EU:n toimielimiltä ja jäsenvaltiolta kesti myös jonkin aikaa ennen kuin ne ryhtyivät hyväksymään toimenpiteitä, joilla on tarkoitus turvata EU:n yhdentymisprosessin tärkeimmän taloudellisen saavutuksen eli sisämarkkinoiden eheys, yhtenäisyys ja tehokkuus.

3.4 Tulevaisuuden skenaariot ja haasteet

3.4.1 Todennäköisin tulevaisuuden skenaario on se, että suhdannejakson aallonpohja saavutetaan vuoden 2020 toisella neljänneksellä ja että elpymisestä alkaa vähitellen näkyä merkkejä vuoden jälkipuoliskolla. Jos toista pandemia-aaltoa ei tule ja jos ulospääsy- ja elvytysstrategiat ovat asianmukaisia ja tehokkaita, myönteinen talouskehitys jatkuu vuonna 2021 ja taloudellinen tuotos nousee covid-19-kriisiä edeltäneelle tasolle vuonna 2022 ja investointitoiminta vuonna 2023. Tätä skenaariota voidaan pitää realistisena, joskin hieman optimistisena. Koska epävarmuus on kuitenkin edelleen erittäin suurta, EU:n olisi valmistauduttava myös vähemmän myönteiseen kehitykseen, esimerkiksi siihen mahdollisuuteen, että rajoitustoimenpiteitä on otettava uudelleen käyttöön, hätätoimia on lisättävä, seurausten lieventämiseen on panostettava enemmän ja avuntarpeessa olevia yrityksiä ja yksityishenkilöitä on autettava kohdennetummin kompensointitoimenpitein.

3.4.2 Nykytilanne ei ole pelkkä suhdannekehityksen vaihe, vaan nyt on myös tärkeä ja ratkaiseva hetki Euroopan talous- ja sosiaalijärjestelmien ja -rakenteiden rakenteellisten muutosten ja uudistusten kannalta. Ajankohtaisena tavoitteena ei ole ainoastaan saada taloutta käytännössä uudelleen käyntiin (palauttamalla suhdanteet covid-19-kriisiä edeltäneelle tasolle) vaan myös suunnitella ja toteuttaa huomattavia määrällisiä ja laadullisia muutoksia, mikä on kenties vieläkin tärkeämpää. Tarkoituksena on tehdä yleisarvio sosiaalisesta, taloudellisesta ja ekologisesta mallistamme ja yksilöidä sen hyvät ja huonot puolet. Perusluonteisen uudelleenrakentamistyön on heijastuttava paitsi uusiin tai mukautettuihin toimintapolitiikkoihin myös kaikki toimijat toissijaisuusperiaatteen mukaisesti osallistaviin uusiin vastuualueisiin (sekä jäsenvaltioiden ja EU:n toimielinten välisissä suhteissa että EU:n sisällä toimielinten kesken). Lisäksi on aika arvioida, miksi nykyiset sosiaaliset ja taloudelliset rakenteemme jättävät niin monet ihmiset alttiiksi tällaisten sokkien vaikutuksille. Vallitseva pandemia on paljastanut erityisiä heikkouksia paitsi niiden kannalta, jotka on epävarman työsuhteen takia voitu lomauttaa ja jotka ovat jääneet ilman sosiaalista suojelua näinä vaikeina aikoina, myös niiden kannalta, jotka on eristetty yhteisöistään ja niiden tarjoamista tukiverkostoista.

3.4.3 Elpymis- ja uudelleenrakennusprosessin yhteydessä on tärkeintä muun muassa

- hyödyntää sisämarkkinoiden koko potentiaali niiden yhtenäisyyden, toimivuuden ja tehokkuuden turvaamiseksi, jotta kilpailukyky saadaan palautettua
- täydentää sisämarkkinoita kunnianhimoisella sosiaalisella toimintaohjelmalla ja erityisesti panemalla Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari kaikilta osin täytäntöön ylöspäin suuntautuvan sosiaalisen lähentymisen varmistamiseksi
- jatkaa tarvittavia rakenteellisia muutoksia ja niihin liittyvää investointitoimintaa ennen kaikkea digitaalisten, älykkäiden ja sosiaalisten innovaatioiden sekä vihreän siirtymän osalta
- parantaa jatkuvasti EU:n kilpailukykyä
- luoda edellytykset vahvistaa EU:n omavaraisuutta sekä selviytymis- ja palautumiskykyä maailmanlaajuisen vaikutusten varalta
- luoda edellytykset pitää EU:n strategisten voimavarojen ja teollisuudenalojen hallinta omissa käsissä

- tukea kaikkien pääsyä työmarkkinoille monimuotoisen ja sopeutumiskykyisen työvoiman kehittämiseksi
- investoida tiettyjen syrjäytyneiden yhteisöjen osallistamiseen täysimääräisen sosiaalisen ja taloudellisen osallisuuden varmistamiseksi
- parantaa merkittävästi EU:n toimitusketjuja riskien ja hätätilanteiden varalta.

4. Tilanne covid-19-kriisin jälkeen: tilaisuus ja tarve muuttaa Euroopan unionia

4.1 "Musta joutsen"

4.1.1 Monet asiaa seuranneet yhdistävät covid-19-kriisin libanonilaisen matemaatikon Nassim Nicholas Talebin esittämään "mustan joutsenen" käsitteeseen. Talebin mukaan kyse on "harvinaisesta ja ennalta arvaamattomasta ilmiöstä tai tapahtumasta, joka on tavanomaisten odotusten ulkopuolella ja jolla on äärimmäisen voimakas vaikutus, sillä se voi järkyttää ihmisten elämää, muuttaa havaintoja ja muuttaa lopullisesti niitä yhteisöjä, joihin se kohdistuu" ⁽⁸⁾. Mutta olemmeko covid-19-kriisin yhteydessä todella tekemisissä mustan joutsenen kanssa? Onko kyse tällaisesta odottamattomasta tapahtumasta? Vai olemmeko heikentäneet terveydenhuoltojärjestelmiämme, strategista tuotantoamme ja sosiaalisia rakenteitamme tekemällä vääriä valintoja? Jatkaminen entiseen malliin ei enää voi olla poliittinen vaihtoehto, jos kriisin vaikutuksiin on tarkoitus puuttua. Euroopalla on nyt mahdollisuus ja tilaisuus rakentaa uudenlaista maailmaa, ja EU:lla on oltava tässä merkittävä rooli.

4.1.2 Kriisistä toipuminen edellyttää siis erilaista poliittisten toimien yhdistelmää ja aikataulua. Jos tämä hoidetaan hyvin, EU voi selvittää tilanteesta yhteisin ponnistuksin niin, että ihmishenkiä säästyy ja yhteiskunta pysyy hyvinvoivana, että Euroopan sosioekonomisissa toimintamalleissa huomion keskipisteenä ovat entistä enemmän ihmiset ja luonto ja että kestävä kehitys maailmanlaajuinen kumppanuus saa piristysruiskeen.

4.1.3 Meidän onkin nyt keskityttävä siihen, mikä on kaikkien kannalta välttämätöntä: yritysten tukeminen kriisin selättämisessä, jotta ne pystyvät tarjoamaan säällisiä työpaikkoja; hyvät elin- ja työolot; yhtäläiset terveydenhoitomahdollisuudet; puhdas ruoka, vesi ja ilma sekä turvalliset kulutustavarat; kukoistava luonnonympäristö; terveellinen ilmasto seuraaville sukupolville; yhä osallistavampi ja kaikille avoin yhteiskunta sekä vahvat ja toimivat demokratiat, jotka jatkossakin suojelevat meitä tarpeen vaatiessa. Tämän kaiken saavuttamiseksi meidän on oltava kunnianhimoisia ja tehtävä oikeita päätöksiä oikeaan aikaan: tarvitsemme siis EU:n uudelleenrakennus- ja elvytysuunnitelmaa.

4.1.4 Euroopan komission on ryhdyttävä konkreettisiin toimiin estääkseen hallituksia julistamasta sellaisia "poikkeustiloja", jotka heikentävät ihmisoikeuksia ja oikeusvaltioperiaatetta. Hallitusten ei pitäisi käyttää koronaviruskriisiä väärin tarkoituksiin ja käynnistää toimenpiteitä, jotka ylittävät sen, mikä on ehdottoman välttämätöntä kriisin taltuttamiseksi. Esimerkkeinä mainittakoon toimenpiteet, jotka loukkaavat yksityisyyttä tai kansalaisten ja kansalaisyhteiskunnan oikeuksia, ovat asianmukaisen lainsäädäntömenettelyn vastaisia tai joilla kajotaan oikeuslaitoksen toimivaltaan ja rooliin. Kaikkien toteutettavien toimenpiteiden on oltava oikeasuhteisia, ja niillä on pyrittävä yleisen turvallisuuden varmistamiseen. Erityisesti on huolehdittava niiden sananvapaudesta, jotka tuovat esiin nykytilanteen aiheuttamia ongelmia.

4.2 Suuntaviivat EU:n elvytys- ja uudelleenrakennussuunnitelmalle

4.2.1 ETSK on vakuuttunut siitä, että toipuminen koronaviruskriisin vaikutuksista edellyttää samalla myös yhteiskunnan rakenteellista uudistamista: on keskityttävä sekä uudelleenrakentamiseen että elpymiseen. Emme voi vain palauttaa aiempaa järjestelmää ennalleen, vaan siihen on tehtävä uudelleenjärjestelyjä ja parannuksia. ETSK:n mielestä uudelleenjärjestelyjen ja parannusten on perustuttava kaiken toimintamme lähtökohdana oleviin periaatteisiin: sisämarkkinoiden täyden toiminnan varmistamiseen, ihmisoikeuksien, demokraattisten arvojen ja oikeusvaltioperiaatteen turvaamiseen, kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen, kiertotalouden aikaansaamiseen ja ilmastoneutraaliuden toteutumiseen EU:ssa viimeistään vuoteen 2050 mennessä. Meidän on myös huolehdittava hyvästä hallintotavasta ja demokraattisesta vastuuvälillisyydestä.

4.2.2 Ovatpa toteutettavat toimenpiteet kuinka hyviä ja laajoja tahansa, ne ovat tehokkaita ja voivat saada tukea vain, jos ne saavuttavat ruohonjuuritason ja ihmiset, joille ne on tarkoitettu. Onkin erittäin tärkeää tehdä lujasti työtä sen varmistamiseksi, että täytöntöönpano on tehokasta sekä EU:n toimielimien että jäsenvaltioiden tasolla.

⁽⁸⁾ Nassim Nicholas Taleb (2007), Musta joutsen: Erittäin epätodennäköisen vaikutus.

4.2.3 Meidän on tärkeää ottaa oppia sosiaalisesta epäonnistumisesta, joka on johtanut suhteettoman suureen määrään kuolemantapauksia pandemian aikana. Kyse on vammaisten ja vanhusten hoitolaitoksista. Niistä tuli kriisin aikana tartuntapesäkkeitä ja kuolonloukkuja. Tämän on oltava meille herätyksenä, jotta EU:n varoja ei koskaan investoida sellaisiin yksiköihin, jotka paitsi epäävät ihmisiltä oikeuden valita vapaasti, miten he haluavat elää, ovat myös rakenteellisesti soveltumattomia suojelemaan ihmisiä force majeure -tilanteessa.

4.2.4 Koronaviruskriisi on valitettavasti myös tehnyt selväksi, että on tärkeää syventää kaikkialla EU:ssa kansalaisten keskuudessa intensiivistä pedagogista työtä ihmisoikeuksien ja demokraattisen rinnakkaiselon kulttuurista Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 2 artiklan periaatteiden ja arvojen pohjalta. Olemme edelleen ja jatkuvasti sitoutuneet syvästi ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen perusarvoihin, sellaisina kuin ne on ilmaistu EU:n perussopimuksissa.

4.2.5 Solidaarisuus on avainasemassa pyrittäessä ratkaisemaan kriisiä. Solidaarisuus sairaaloiden ja hoitokotien työntekijöitä kohtaan. Solidaarisuus niitä työntekijöitä kohtaan, jotka eivät saa palkkaa, ja myös niitä työnantajia kohtaan, jotka luopuvat palkoista ja bonuksista pelastaakseen yrityksensä. Valtiovallan solidaarisuus niitä talouden, mutta myös kulttuurin ja muita yhteiskunnan aloja kohtaan, jotka eivät selviydy ilman tukea. Ja ennen kaikkea solidaarisuus maiden välillä, erityisesti EU:n sisällä, koska EU:n jäsenvaltiot ovat niin tiiviissä taloudellisessa yhteydessä toisiinsa, että vain yhteinen ja tukea tarjoava toimintamalli kriisin vaikutuksiin vastaamiseksi voi olla tehokas.

4.2.6 Erittäin laaja-alainen vihreä investointisuunnitelma antaa tarvittavan taloudellisen kannustimen ja parantaa kykyä selviytyä tulevista häiriöistä. Tällaisen kunnianhimoisen ja muutosvoimaisen tehtävän toteuttaminen voi tapahtua vain tietyin edellytyksin, jotka on tunnustettava erikseen. Sen vuoksi koronaviruksesta selviytymiseen tähtäävän EU:n elpymissuunnitelman taloudellisten ja ekologisten tavoitteiden olisi kuljettava käsi kädessä, mikä johtaisi kaikkia hyödyttävään tilanteeseen. Tämä edellyttää, että valitaan tarkasti investointiohjelmat ja kohdennetaan ne aloille, joilla on hyvät mahdollisuudet elvyttää taloutta, luoda työpaikkoja ja saada aikaan ekologisia muutoksia (vihreät elvytystoimet).

4.2.7 Tätä varten olisi suunniteltava eurooppalaisia vihreitä elvytystoimia kahden yleisen tavoitteen saavuttamiseksi. Ensimmäisenä tavoitteena on elvyttää taloutta ja luoda työpaikkoja ja turvata samalla uhattuina olevat työpaikat, ja toisena tavoitteena on tukea Euroopan talouden muutosta kohti puhdasta ja kestävää tulevaisuutta. Tai kuten varapuheenjohtaja Frans Timmermansin tviitissä todetaan: ”Ehdottamamme elvytyksen tuloksena on yhteiskunta, jota nykyinen sukupolvi ja seuraavat sukupolvet tarvitsevat: puhdas, vauras ja selviytymiskykyinen. Yhteiskunta, jossa ketään ei jätetä jälkeen”.

4.2.8 Tehdään vastavuoroisuudesta vaatimus. Kun julkisia varoja käytetään tarjoamaan yksityiselle sektorille tulevaisuudennäkymiä, yhteiskunta on oikeutettu odottamaan arvon tuottamista yhteiskunnalle. Voidaan esimerkiksi tehdä sopimuksia verojen maksamisesta, sosiaaliselta kannalta hyvänä työnantajana toimimisesta ja osingoista ja bonuksista pidättymisestä ja velvoittaa pyrkimään hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen, noudattamaan ympäristölainsäädäntöä ja tekemään yritysten liikkuvuutta koskevista politiikoista kestävämpiä.

4.2.9 Nykyisen talusmallin viitearvomittarina (toteemina) on BKT, joka ei ole koskaan pystynyt mittaamaan sitä, mikä on todella tärkeää ihmisille. Kun asiaa pohditaan nyt uudelleen laadittaessa EU:lle taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen uutta mallia, ETSK:n mielestä tähän keskeiseen taloudelliseen indikaattoriin tulee liittää toinen, yhtä tärkeä indikaattori: yhteisön hyvinvointi.

4.2.10 ETSK katsoo, että ihmisten ja planeettamme tulevaisuuden on oltava uudelleenrakennus- ja elvytysuunnitelman keskiössä. Tässä yhteydessä on ratkaisevan tärkeää säilyttää lyhyellä aikavälillä mahdollisimman suuri nettotyöllisyys. On kuitenkin myös erittäin tärkeää pitää tähtäin tulevaisuudessa. Talouden tulee ottaa huomioon tulevaisuuden vaatimukset, täyttää yhteiskunnan tarpeet, olla pahentamatta ilmastonmuutosta, käyttää resursseja järkevästi ja täyttää ansiokyvyn vaatimukset Euroopassa tarjoten terveen elinympäristön ja hyvää työllisyyttä. Meidän on tähdättävä tähän tavoitteeseen, kestäväpohjaiseen tulevaisuuteen. Tulevaisuuden vaatimukset huomioon ottava talous on myös riippuvainen siitä, että se on mahdollisimman hyvin kaikkien työntekijöiden ulottuvilla ja antaa kaikille mahdollisuuden toimia yhteisöjensä ja koko yhteiskunnan hyväksi. Meidän on otettava opiksi uudesta joustavuudesta, jota työnantajat ovat osoittaneet kriisin aikana työmarkkinoilta kauimpana olevien (vammaiset henkilöt, pitkäaikaistyöttömät, ikääntyneet työntekijät) tarpeisiin vastaamiseksi, jotta helpotetaan heidän osallistumistaan uuteen, vihreämpään talouteen. Pyrkikäämme siis tähän tavoitteeseen, kestäväpohjaiseen tulevaisuuteen.

4.2.11 EU:n ja sen jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että uudet puhtaan talouden yritykset, erityisesti startup-yritykset ja pk-yritykset, voivat saada pääomaa, jota ne tarvitsevat tulevaisuuden ratkaisujen kehittämiseksi.

4.2.12 Työmarkkinaosapuolten on oltava mukana kehittämässä ja vahvistamassa tukitoimenpiteitä monien alojen taloudellisen toiminnan puutteen kompensoimiseksi, jotta kaikenlaisia työntekijöitä ja pienyrityksiä voidaan suojella. Riittävät ja kestävät työttömyysetuudet ja muut tukimuodot ovat tarpeen. Näihin kuuluvat myös eurooppalaiset vähimmäisvaatimukset, jotka koskevat nettokorvausastetta ja työttömyysetuuksien saamisen kestoa ja kattavuutta. Aloilla, joilla se on mahdollista, voidaan ottaa käyttöön työajan lyhentämistäjärjestelyjä, kun työmarkkinaosapuolia on kuultu. Eräissä jäsenvaltioissa karanteenissa olevat työntekijät voivat saada sairauspäivärahaa. Etätyön tekemisen yksinkertaistaminen yhteisymmärryksessä työmarkkinaosapuolten kanssa tarjoaa myös mahdollisuuden helpottaa yritysten, työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien tilannetta. Lisäksi valtiovalta voisi antaa pk-yrityksille taloudellista ja teknistä tukea auttaakseen niitä kehittämään nopeasti etätyövalmiuksiaan.

4.2.13 Kaikkien kansalaisten osallistuminen työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden kautta mahdollistaa talouden ja yhteiskunnan uudistamisen. Jäsenvaltioiden ja EU:n onkin varmistettava, että tässä monimutkaisessa prosessissa ketään ei jätetä jälkeensä. Tämä koskee erityisesti kaikkein epävarmimmassa työsuhteissa olevia työntekijöitä, varhaiseläkeikäisiä, vammaisia henkilöitä, heikosti arvostetuissa tehtävissä työskentelevät naisia ja nuoria, etenkin niitä, jotka kuuluvat näkyviin vähemmistöihin ja ovat maahanmuuttajataustaisia, ja ennen kaikkea niitä, jotka kuuluvat useampaan kuin yhteen näistä ryhmistä.

5. Elvytyssuunnitelma

ETSK peräänkuuluttaa **vihreää sekä vahvaa sosiaalista ja taloudellista elvyttämistä** ja katsoo, että tällainen kunnianhimoinen ja muutosvoimainen suunnitelma voi toteutua, jos se perustuu kuuteen periaatteeseen: solidaarisuus, kilpailukyky, kestävyys, työllisyyden turvaaminen, tulojen turvaaminen ja osallistuminen. Mitä vahvempia elvytystoimet ovat ja mitä paremmin ne on räätälöity jäsenvaltioiden ja niiden väestön tilanteeseen, sitä uskottavampi Eurooppa voi olla ja sitä paremmin se pystyy vastaamaan kriisiajan ennennäkemättömiin haasteisiin.

5.1 Sisämarkkinat

5.1.1 Sisämarkkinastrategia on keskeinen osa Euroopan yhdentymishanketta, sillä se antaa ihmisille, palveluille, tavaroille ja pääomalle mahdollisuuden liikkua vapaammin ja tarjoaa mahdollisuuksia eurooppalaisille yrityksille, kuluttajille ja työntekijöille. Tarvitaan toimenpiteitä, jotta sisämarkkinoiden koko potentiaali saadaan käyttöön poistamalla esteet. Lisäksi kriisin jälkimainingeissa ja muutenkin muuttuvassa ympäristössä, esimerkiksi digitalisaation yhteydessä, sisämarkkinoiden on mukauduttava täysin uusiin ideoihin ja liiketoimintamalleihin. Tavoitteena onkin palauttaa sisämarkkinat, elvyttää niitä ja rakentaa ne uudelleen välineenä elpymiseen. Lyhyen aikavälin toimiin kuuluu rajojen välitön avaaminen. Lisäksi tarvitaan lyhyen aikavälin toimia kahdella rintamalla:

Poistetaan jännitteet. Epätasapuolisten toimintaolosuhteiden syntyminen on erittäin huolestuttavaa. Jäsenvaltioiden elvytyspaketit ovat hyvin vaihtelevia, ja ne ovat johtaneet epätasapuolisiin toimintaedellytyksiin jäsenvaltioiden välillä (vaikka hyvänä aikomuksena on helpottaa osaltaan kysyntähäiriötä). Lisäksi valtiontukea on tarkasteltava ja analysoitava alakohtaisesta näkökulmasta ja tutkittava, miten nämä toimet vääristävät kilpailua ja tasapuolisia toimintaedellytyksiä lyhyellä ja pitkällä aikavälillä.

Käynnistetään talous ja tuottavuus uudelleen. Reaalitaloudessa tarvitaan tuottavuutta (mikä tarkoittaa työpaikkoja, ostovoimaa sekä perustuotteita ja -palveluja). Tuottavuus voi esiintyä eri muodoissa ja sen taustalla voi olla erilaisia liiketoimintamalleja, mutta tällä alalla tarvitaan toimia, jotta voidaan välttää eriarvoisuuden kasvaminen entisestään. Uudelleen käynnistäminen tarkoittaa tukipaketteja ja suotuisia olosuhteita pk-yrityksille ja teollisuudelle. Pk-yritykset ovat tunnetusti Euroopan talouden selkäranka, ja ne tarvitsevat erityistä tukea, mutta ilman ylimääräisiä rasitteita tai byrokratiaa. Pk-yritysten elpyminen on mahdollista vain, jos niille on tarjolla EU:n ja valtioiden rahoitustukea. Tuet, lainat, maksuvalmiuden varmistaminen, verokannustimet, suotuisat edellytykset henkilöstön säilyttämiselle ja palkkaamiselle, konkurssilainsäädännön tarkistaminen ja muu tuki ovat tässä ratkaisevassa asemassa. EU:n olisi toteutettava lainsäädäntötoimia konkurssilainsäädännön alalla, jotta covid-19:n vuoksi konkurssiin menneet pienyritykset voisivat aloittaa nopeasti toimintansa uudelleen. Näiden toimien olisi oltava ajallisesti rajattuja.

5.2 Teollisuusstrategia

5.2.1 On koordinoitava hyvin unionin teollisuuspolitiikka, jossa otetaan huomioon sekä covid-19:n nykyiset ja sen jälkeisen ajan haasteet että digitalisaatioon ja kestävyteen liittyvät näkökohdat. Tätä on tuettava mittavilla investoinneilla kestäviin talous- ja yritysraakenteisiin ja laadukkaiden vakainaisten sopimusten luomisella. Pienten ja keskisuurten yritysten

innovaatiopotentialin hyödyntäminen ja siirtyminen osallistavaan ja ilmastoneutraaliin kiertotalouteen voisivat taata sekä pitkän aikavälin resurssivarmuuden että myös lyhyen aikavälin toimitukset, jotka ovat tärkeitä tulevaisuuden haasteiden kannalta.

5.2.2 Keskeiset teollisuudenalat ja toimialat on yksilöitävä ja niitä on tuettava aina henkilöresursseista tutkimukseen, jolloin voidaan saavuttaa Euroopan unionin teollisuuspolitiikka, joka suojelee näitä strategisia aloja markkinoilta ja takaa keskeisten tarvikkeiden, kuten hengityskoneiden, maskien ja muiden tuotteiden toimitusvarmuuden pandemiatilanteessa. Tämä edellyttää, että tuetaan yrityksiä, jotka siirtävät tuotantokapasiteettiaan Eurooppaan, annetaan EU:lle taas mahdollisuus hallita tuotantoa ja varmistetaan autonomia maailmanmarkkinoilla aina oikeudenmukaisen ekologisen siirtymän mukaisesti. Näiden yhtiöiden ja yritysten on oltava kestäväpohjaisia, kuunneltava työntekijöiden ääntä ja osallistettava vihreän kehityksen ohjelmaan, joka luo puitteet elvytys- ja uudelleenrakennussuunnitelmille.

5.2.3 Yritysten hahmottaminen palveluna tarkoittaa sellaisten yritysten vaalimista, jotka edistävät eniten yhteistä vaurautta, kuten terveydenhuoltoa, sosiaalihuoltoa, koulutusta, uudistamista, kulttuuria, käsiteollisuutta ja luovuutta, sekä oikeudenmukaisen, kilpailulle avoimen ja kestävällä pohjalla olevan liiketoimintaympäristön hyödyntämistä ja hyödyttämistä. Sosiaalinen ja ekologinen hätätila ovat tietenkin yhteydessä toisiinsa, mutta nyt on tärkeämpää kuin koskaan ottaa ympäristö huomioon kaikissa toimissa ja politiikoissa, joilla pyritään torjumaan (eko)systemiemme tuhoutumista. Tässä yhteydessä esimerkiksi saastuttavilla aloilla toimiville yrityksille myönnettävän taloudellisen tuen on perustuttava todelliseen siirtymiseen kohti sosiaalista ja ympäristöä säästävää tuotantotapaa.

5.2.4 Unionin on rahoitettava toimia, jotka täyttävät kaksi kriteeriä: laadukkaita työpaikkoja tarjoavan strategisen tuotannon siirtäminen takaisin, jotta Euroopasta voisi tulla riippumaton erityisesti terveydensuojelun ja terveydenhuollon vastatoimien alalla, ja panostus kestäviin investointeihin, jotka ovat sosiaalisesti vastuullisia ja ympäristöä säästäviä. Pienillä ja keskisuurilla yrityksillä (pk-yrityksillä), niin kuin suurilla ja yhteiskunnallisilla yrityksilläkin, voisi olla ratkaiseva rooli Euroopan tuotantojärjestelmän rakenteen uudistamisessa.

5.3 Vihreän kehityksen ohjelma

5.3.1 Edistettäessä siirtymistä kestäväpohjaisempaan ja selviytymiskykyisempään Euroopan talouteen on varmistettava vihreillä elvytystoimilla osallistava elpyminen, jossa ainoatakaan eurooppalaista ei jätetä jälkeen.

5.3.2 Vahingon välttämisen periaatteen mukaisesti lyhyen aikavälin taloudellisten elvytystoimien yhteydessä tehtävien investointien olisi joko nopeutettava Euroopan talouden rakenteellista muutosta kohti saasteettomuutta, biologisen monimuotoisuuden ennallistamista ja ilmastoneutraaliuden saavuttamista vuoteen 2050 mennessä tai oltava neutraaleja tällaisen muutoksen suhteen. Tätä varten vihreää elvytystä olisi toteutettava erityisesti toimenpitein, jotka vaikuttavat myönteisesti resurssitehokkuuden lisääntymiseen, luonnonpääoman kunnioittamiseen ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä ilmastoneutraaliuden mukaisesti.

5.3.3 Ratkaisevan tärkeää on, että vihreät elvytystoimet kohdennetaan niin, että ne tarjoavat taloudellista tukea ja kannustimia aloille, joilla on mahdollisimman suuri myönteinen vaikutus kokonaiskysyntään. Tähdättäessä mahdollisimman suuren taloudelliseen tuotokseen vihreissä elvytystoimissa olisi keskityttävä aloihin, jotka tarjoavat merkittäviä mahdollisuuksia työpaikkojen luomiseen edellyttäen, että saatavilla on sopivaa osaamista. Tällä tavoin on otettava huomioon koronaviruskriisin epäsymmetrinen vaikutus, joka on suhteettoman tuntuva EU:n eteläisten jäsenvaltioiden taloudessa.

5.3.4 Euroopan vihreän kehityksen ohjelman myötä Euroopan unioni on alkanut siirtyä kohti kestävää taloutta. Onkin järkevää yhdistää taloudelliset tukitoimenpiteet muihin toimenpiteisiin, joilla edistetään entisestään tätä siirtymää. Julkisia varoja on käytettävä niin, että niillä on myönteinen sosiaalinen ja ekologinen vaikutus. Työllisyyden kannalta tämä ei välttämättä tarkoita, että olisi säilytettävä tai pelastettava samat työpaikat tai samat taloudelliset toiminnot. Jos yrityksellä tai toimialalla ei ole kohtuullisia näkymiä kestävässä taloudessa, tukipakettia voidaan hyödyntää toimialojen sisäisten muutosten tai alojen välisten siirtymien toteuttamiseksi.

5.3.5 Vihreän kehityksen ohjelma edellyttää tulevaisuudessa selviytymiskykyisiä yrityksiä, jotka ovat sitoutuneet menestykseen. Eurooppalaiset yritykset, jotka toimivat yli rajojen, ovat merkityksellisiä ja tärkeitä yhteiskunnallisia toimijoita. Oikeudenmukaisen siirtymän poliittisen käsitteen olisi ohjattava niitä liiketoiminnassaan. Kestäväpohjainen yritys, jossa työntekijät saavat vahvasti äänensä kuuluviin, on keskeinen poliittinen toimija, joka täyttää velvoitteet työntekijöille tiedottamisesta ja heidän kuulemisestaan, mahdollistaa heidän osallistumisensa yrityksen hallitukseen ja ottaa työehtosopimuksissa huomioon makrotalouspolitiikan. Kun työntekijöille, ammattijärjestöille ja yritysneuvostoille annetaan mahdollisuus osallistua aktiivisesti oikeudenmukaiseen siirtymään tähtäävän kestäväpohjaisen yrityksen käsitteeseen perustuvan yrityksen toimintapoliittisen suunnitelman toteuttamiseen, voidaan luoda edellytykset kunnollisille työpaikoille, säällisille työoloille terveellisissä ympäristöissä ja hyvillä elinoloilla alueilla.

5.3.6 On laadittava vaiheittaisia tukipaketteja, koska kukaan ei voi ennustaa, miten talous kehittyy koronaviruskriisin jälkeen. Tästä syystä komitea kannattaa sitä, että tukitoimenpiteet toteutetaan vaiheittain niin, että voidaan tehdä mukautuksia kunkin alan edistyksen ja arvioinnin mukaan osittain sen perusteella, kuinka myönteisesti ne vaikuttavat ilmastoon ja luontoon.

5.3.7 Vihreän kehityksen ohjelman tulee säilyttää laatuun ja kestäväpohjaisuuteen perustuva eurooppalainen maatalousmalli. Elvytysuunnitelman avulla on edistettävä

- kestävämpiä elintarvikejärjestelmiä sekä tuotannon että kulutuksen tasolla noudattaen kestäviä elintarvikkeita koskevaan Pellolta pöytätyön -strategiaan liittyviä komission suunnitelmia.
- EU:n elintarvikeomavaraisuutta Euroopan maatalouden eri muotojen välisen solidaarisuuden sekä taloudellisten, sosiaalisten ja ympäristöön liittyvien näkökohtien huomioon ottamisen hengessä.
- EU:n uuteen biodiversiteettistrategiaan sisältyvää kunnianhimoista ehdotusta. Biodiversiteettistrategian tulee olla keskeisessä asemassa kaikissa uudelleenrakentamiseen tähtäävissä toimissa. Kunnianhimoisen strategia antaisi vahvan ja johdonmukaisen signaalin ympäristöä, ilmastoa, kansanterveyttä ja sosiaalisia toimia varten. Se hyödyttäisi sekä YMP:tä että Euroopan elintarvikejärjestelmää ja voisi siten tehdä niistä kestävämpiä.

5.4 Investointiprioriteetit

5.4.1 Kestävät investoinnit yhteisöihin, esteettömiin julkisiin tiloihin, terveydenhuoltoon, osallistavaan koulutukseen, sosiaalipalveluihin, hiilettömään asumiseen ja infrastruktuuriin, biodiversiteetin suojeluun ja ennallistamiseen sekä energiantuotannon hajauttamiseen ovat keskeisen tärkeitä hyvinvointitalouden toteuttamisen kannalta. Eräs ala, joka olisi asetettava etusijalle, on rakennusten energiaperuskorjaus. Tämän peruskorjausaallon tulisi myös tarjota mahdollisuus tehdä rakennuskannasta samalla tulevaisuudenkestävä parantamalla esteettömyyttä ikääntyvän väestön ja yhä useampien vammaisten henkilöiden kannalta.

5.4.2 Rakennusala on tärkeä: miljoonien rakennusten kunnostaminen energiatehokkaiksi ja kestäviksi elvyttää alaa ja vie meidät lähemmäs ilmastoneutraaliuden saavuttamista. Rakentaminen on työvoimavaltaista, ja rakennusten energiankulutus (valaistus, lämmitys) aiheuttaa kolmanneksen Euroopan hiilidioksidipäästöistä. Tämä on valtava urakka, sillä 75 prosenttia asuin- ja liikerakennuksista on rakennettu ennen energiankulutusta koskevien EU:n sääntöjen asettamista. Energiaköyhyydestä kärsivien ihmisten asuntojen kunnostaminen EU:ssa johtaisi julkisten terveydenhuoltomenojen merkittävään vähenemiseen. Tutkimusten mukaan energiaköyhyyden kustannusten voidaan arvioida olevan nykyaikaisessa terveydenhuoltojärjestelmässä keskimäärin kolme kertaa korkeammat kuin asuntojen kunnostuksen kustannukset⁽⁹⁾.

5.4.3 Kun otetaan huomioon asunto-, arkkitehtuuri- ja infrastruktuurikannan ikääntyminen, ETSK pitää tärkeänä, että aktivoitaa riittävä määrä investointeja, joilla varmistetaan turvallisuus (maanjäristysalueilla) ja uudistetaan asunnot, taideperintö (suurkaupunkialueet, kaupungit, kylät) ja liikenneinfrastruktuuri (satamat, sillat, valtatie jne.).

5.4.4 Uusiutuvan ja vähähiilisen energian käytön lisääminen edellyttää paitsi tarvittavien rakenteiden luomista myös koko Euroopan sähköverkon ja sähkönvarastointivaihtoehtojen nykyaikaistamista.

5.4.5 Elvytysuunnitelma tarjoaa mahdollisuuden investoida kipeästi kaivattuun julkiseen liikenteeseen ja varmistaa todellinen liikennemuotosiirtymä, vähentää ilman pilaantumista ja edistää ilmastotoimia. Tämä merkitsee enemmän raitiovaunuja, säännöllisemmin kulkevia ja päästöttömiä linja-autoja ja todellista intermodaalisuutta kaupungeissamme sekä EU:n toimintasuunnitelmaa ja laajamittaista rahoitustukea rautateiden parantamiseen, laajentamiseen ja kunnossapitoon sekä investointeja juniin, yöjuniin, rajatylittäviin rautatieyhteyksiin ja muihin rautatieliikenteen innovaatioihin. Tarvittaisiin EU-tason koordinoitua sen varmistamiseksi, että lyhyet lennot korvattaisiin kestäväillä vaihtoehdoilla. Siirrettäessä liikennettä pois maanteiltä tavaraliikennettä on ohjattava enemmän rautateille, sisävesille ja merelle (esim. kestävä lähimerenkulku).

5.4.6 On luotava perusta päästöttömälle eurooppalaiselle liikennevälineiteollisuudelle, joka pystyy vastaamaan polttomoottorit korvaavien vaihtoehtojen ja henkilö-, paketti-, linja- ja kuorma-autojen latausinfrastruktuurin kasvavaan kysyntään mutta myös lisäämään tarjontaa rautatiesektorille. Tähän sisältyy myös laaja sähkölatauspisteiden verkosto kautta

⁽⁹⁾ Host S., Grange D., Mettetal L, Dubois U. 2014. "Précarité énergétique et santé: état des connaissances et situation en Île-de-France", Île-de-Francen alueellinen terveyden seurantakeskus, Pariisi, s. 14.

Euroopan sekä kestäväpohjaisempien ja tehokkaampien akkujen kehittäminen. Samalla on toteutettava uudelleen koulutusohjelmia, jotka tarjoavat uusia uramahdollisuuksia työntekijöille, jotka jättävät fossiilisiin polttoaineisiin perustuvan liikennealan.

5.4.7 Kuten useissa kaupungeissa jo nähtiin, sulkutoimivaihe haastaa kaupunkitilan perinteisen käytön ja liikkuvuuden ja kannustaa kokeiluihin. Elpymisvaiheessa voidaan kehittää edelleen pyöräilyä, sillä se voi tukea lähikontaktien välttämistä, vähentää ruuhkia julkisessa liikenteessä, vapauttaa enemmän tilaa ja mahdollistaa helpomman pääsyn paikallisiin liikkeisiin. Pyöräilyinfrastruktuurin parantamiseen tehtävillä investoinneilla voidaan tuottaa nopeasti vaikutuksia kaupungeissa ja kaupunkien välillä ja edistää pyöräilyekosysteemiä.

5.4.8 Talouden muuttaminen kiertotaloudeksi on olennaisen tärkeää vihreän kehityksen ohjelman onnistumisen kannalta. Tästä syystä esimerkiksi teräs- ja sementtiteollisuus (suuret energiankuluttajat) ja kemianteollisuus on organisoitava eri tavoin.

5.4.9 Elvytyspaketti, jossa kiertotalouteen siirtyminen on keskeisessä asemassa, voi vauhdittaa merkittävästi tarvittavaa infrastruktuurin kehittämistä ja edistää innovointia vaihtoehtoisten materiaalien ja uusien teknologioiden alalla. Jätteen välttämiseksi EU:n olisi ensinnäkin tuettava aloitteita korjauksen ja uudelleenkäytön alalla toimivien startup-yritysten ja yhteisötalouden yritysten perustamiseksi ja tuettava työpaikkansa taloudellisessa taantumassa menettäneille tarkoitettua (uudelleen)koulutusta. Tässä voitaisiin keskittyä erityisesti oikeudenmukaisen siirtymän alueisiin, jotta ne voisivat siirtyä kaivostoiminnasta ”urbaanin kaivostoimintaan”.

5.4.10 Toiseksi yhdyskuntajätteen erilliskeräys on keskeinen edellytys sille, että jäte voi tuottaa kierrätyksen kautta arvoa. EU:n olisikin tuettava paikallisviranomaisia, jotta yhdyskuntajätteen keräys-, erottelu- ja kierrätysinfrastruktuurin investointivaje saataisiin kurottua umpeen seuraavien viiden vuoden aikana.

5.4.11 Koronaviruskriisi osoittaa, että digitaalinen vallankumous on tärkeä osa yhteiskuntiemme kriisinsietokyvyn parantamista. On ensiarvoisen tärkeää investoida keskeisten palvelujen digitalisointiin ja parantaa valtiovallan, lainsäätäjien ja julkisten laitosten valmiuksia tarjota palvelujaan kriisin aikana. Samalla on tiedostettava, että digitaalitekniikka on väline, ei lopullinen tavoite. Meidän on otettava julkisesti haltuun digitaalitekniikkaa ympäröivät puitteet ja ohjattava niitä kohti korkeita kestävyysvaatimuksia, joihin kuuluvat myös vahvat demokraattiset ja teknologiset suojaustoimet, joiden ohella toteutetaan kustannuksiin ja tietämykseen liittyviä tukitoimenpiteitä niin, että ketään ei jätetä jälkeen. Tähän sisältyy esteettömyyttä koskevan eurooppalaisen säädöksen mukaisesti tarve varmistaa, että digitaalinen vallankumous takaa esteettömyyden EU:n yli 100 miljoonalle vammaiselle henkilölle.

5.4.12 Pellolta pöytään -strategian olisi annettava selkeä suunta EU:n elintarvikejärjestelmälle nykyisen kriisin jälkeen, ja sen olisi kannustettava toteuttamaan toimenpiteitä kestäväpohjaisempien, selviytymiskykyisempien ja oikeudenmukaisempien elintarvikeketjun kehittämiseksi. Tarvitaan lyhyen aikavälin toimenpiteitä, jotta voidaan helpottaa kausiluonteista työvoimapulaa ja ehkäistä toimitusketjun häiriöitä. Pidemmällä aikavälillä Pellolta pöytään -strategian ja yhteisen maatalouspolitiikan on lisättävä elintarvikejärjestelmämme häiriönsietokykyä ja kestävyyttä niin, että monipuolistetaan viljelymalleja, edistetään elintarvikkeiden paikallista jakelua ja lyhyempiä toimitusketjuja sekä parannetaan pienviljelijöiden, vähävaikutteisen kalastuksen harjoittajien ja vesiviljelyalan tuottajien markkinoille pääsyä.

5.4.13 On investoitava uudelleen koulutusohjelmiin aloilla, jotka eivät todennäköisesti pysty vastaamaan tulevaisuuden vaatimuksiin (esimerkiksi siksi, että ne ovat vahvasti riippuvaisia fossiilista polttoaineista). Tämä tarkoittaa sitä, että niiden on etsittävä vaihtoehtoja vähentääkseen fossiilisia polttoaineita ja tullakseen vihreämmiksi. Komitea kannattaa kohdennettua investointipolitiikkaa, jossa menetetyt työpaikat ohjataan kitkattomasti aloille, joilla on pulaa työvoimasta, esimerkiksi sosiaalialalle ja vihreille aloille.

5.4.14 Jäsenvaltioiden on investoitava enemmän julkisiin palveluihin, sillä kuten kriisi on osoittanut, julkiset palvelut ovat ratkaisevassa asemassa pelastettaessa ihmishenkiä ja torjuttaessa pandemiaa. Euroopan johtajien olisikin harkittava EU:n finanssipoliittisten sääntöjen soveltamiseen niin sanottua kultaista sääntöä, jonka mukaan julkiset investoinnit voitaisiin jättää alijäämälaskelmien ulkopuolelle ja nykyisen velkatason kestävyys otettaisiin huomioon. EU:n olisi arvioitava tarkkaan strategisten julkisten palvelujen vapauttamista kilpailusääntöjen pohjalta. Myös julkisten palvelujen saatavuutta olisi parannettava.

5.5 Sosiaaliset toimenpiteet

5.5.1 Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpano unionin tasolla ja kaikissa jäsenvaltioissa on tärkeä vaihe sosiaalisen lähentymisen prosessin käynnistämiseksi ennakoivasti. Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari on väline, jolla luodaan uusi ja ajantasaistettu sosiaali-indikaattoreiden tulostaulu.

5.5.2 On asetettava työpaikat EU:n strategian ytimeen ja lisättävä osaamisen merkitystä ja sen jatkuvaa hyödyntämistä yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen sekä elinikäisen oppimisen järjestelmän kautta. Tämä mahdollistaa sen, että eurooppalainen työvoima kykenee mukautumaan digitaalista ja vihreää siirtymää seuraavaan muutokseen tuotantojärjestelmässä.

5.5.3 Työn määrittäminen uudelleen on ratkaisevan tärkeää covid-19-kriisin elpymisvaiheessa. Sekä yksityisellä että julkisella terveydenhuolto- ja hoiva-alalla pyrkimys tuottavuuden kasvuun on heikentänyt palvelun laatua ja työkokemusta, millä on ollut dramaattisia seurauksia terveyskriisin aikana useimmissa EU-maissa. Siirtyminen kohti palvelupohjaisia toimintoja johtaisi työvoimavaltaisempaan talouteen, joka tasapainottaisi työpaikkojen epävarmaa luonnetta näillä aloilla, tukisi korkeampaa työllisyyden tasoa sekä palauttaisi työpaikkoja reaalityöelämään. Olennaisen tärkeitä ovatkin toimintapolitiikat, joilla tuetaan laadukasta työtä korkealaatuisia palveluja tuottavilla työvoimavaltaisilla aloilla.

5.5.4 ETSK suhtautuu myönteisesti Euroopan komission ajantasaistettuun vuoden 2020 työohjelmaan⁽¹⁰⁾, joka on kompromissi sosiaalisen ulottuvuuden säilyttämiseksi elvytysstrategiassa. On useita lainsäädäntöaloitteita ja muita aloitteita, joita ei voida viivästyttää tai lykätä, koska kyse on sosiaalisen toimintaohjelman pilareihin liittyvistä aloitteista. Kyse on muun muassa annettujen direktiivien saattamisesta osaksi kansallista lainsäädäntöä jo sovitun aikataulun mukaisesti (työ- ja yksityiselämän tasapainottamista koskeva direktiivi, työntekijöiden lähettämistä koskeva direktiivi, avoimia ja ennakoitavia työehtoja koskeva direktiivi). Komissio on myös vahvistanut kaikki aloitteet, joilla edistettäisiin oikeudenmukaista ja sosiaalisesti kestävästä elpymisestä, mukaan lukien aloitteet, jotka koskevat palkkauksen avoimuutta, vähimmäispalkkoja, oikeudenmukaista verotusta, nuorisotyöllisyyttä, eurooppalaista työttömyysvakuutusjärjestelmää, osaamisohjelmaa ja digitaalista koulutusta, alustatyötä sekä EU:n talouden ohjaus- ja hallintajärjestelmän sääntöjä. Työohjelmasta puuttuu työterveys- ja työturvallisuuslainsäädännön ajantasaistaminen työpaikoilla toteutettavien tehokkain ennaltaehkäisevien toimenpitein.

5.5.5 Vahva sosiaalinen elpyminen tarkoittaa myös parempia mahdollisuuksia kuulua ammattijärjestöihin ja parempaa suojelua. On tuettava työehtosopimusneuvotteluita ja työpaikkademokratiaa. EU:n ja jäsenvaltioiden on tuettava työmarkkinaosapuolia, jotta työehtosopimusneuvottelujen kattavuutta voidaan lisätä merkittävästi.

5.5.6 Olisi kiinnitettävä huomiota sukupuolinäkökulmaan. Nykyisen covid-19-epidemian aiheuttamalla talouden laskusuhdanteella on merkittäviä vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon sekä laskusuhdanteen että sen jälkeisen elpymisen aikana. Verrattuna "tavanomaisiin" taantumisiin, jotka vaikuttavat voimakkaammin miesten kuin naisten työllisyyteen, käyttöön otettuihin turvavälitoimenpiteisiin liittyvällä työllisyyden laskulla on huomattava vaikutus aloihin, joilla naisten osuus on suuri. Lisäksi koulujen ja päiväkotien sulkeminen on lisännyt huomattavasti lastenhoidon tarvetta, millä on erityisen merkittävä vaikutus työssäkäyviin äiteihin. Kriisin vaikutukset työssäkäyviin äiteihin todennäköisesti jatkuvat, kun otetaan huomioon heidän kokemuksensa arvostus työmarkkinoilla.

5.6 Terveydenhuoltojärjestelmät

5.6.1 Mikä tärkeintä, yksi koronaviruskriisin keskeisistä opetuksista on se, että lähes kaikkien Euroopan maiden terveydenhuoltojärjestelmiä on vahvistettava ennen kaikkea kiinnittämällä huomiota ennaltaehkäisyyn. Koronaviruksen vaikutus aiheuttaa valtavan rasitteen terveydenhuoltojärjestelmille kaikkialla Euroopassa. Tiettyihin maihin kohdistuu enemmän vaikutuksia kuin toisiin, sillä maat ovat eri tavoin varustautuneita henkilöstön (lääkärit ja sairaanhoitajat), korkeasti koulutettujen ammattilaisten, lääkinnällisten laitteiden ja sairaalapakasiteetin osalta. Vaikka terveydenhuolto kuuluu jäsenvaltioiden vastuulle, rajat eivät ole esteenä viruksen leviämiseksi. Sillä on vaikutuksia koko Eurooppaan niin rajojemme sisä- kuin ulkopuolella sekä terveydellisiä, sosiaalisia ja taloudellisia seurauksia, jotka edellyttävät yhteisiä toimia unionin tasolla.

5.6.2 Koronaviruskriisi on paljastanut EU:n riippuvuuden lääkinnällisten tuotteiden tuonnista EU:n ulkopuolisista maista. Investointeja terveydensuojeluun, hoitoon ja pitkäaikaishoitopalveluihin, ennaltaehkäisevään terveydenhuoltoon sekä työterveys- ja työturvallisuustoimiin – elinkaariajattelun mukaisesti – tarvitaan, ja EU:n toimielinten on tuettava niitä.

5.6.3 Koronaviruskriisi on tehnyt selväksi sen, että monikansallisilla lääkealan yrityksillä on hyvin paljon valtaa. Lääketeollisuuden riippumattomuuden lisäämiseksi on myös perustettava laaja eurooppalainen tutkimusrahoitus uusien lääkkeiden ja rokotteiden kehittämistä varten. EU:n toimiellimillä tulisi olla tarvittavat valtuudet koordinoita keskeisten lääkinnällisten laitteiden ja suojarusteiden toimituksia, jakelua ja hintoja sisämarkkinoilla.

⁽¹⁰⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/2020-commission-work-programme-key-documents_fi

5.7 Kansainväliset suhteet

5.7.1 Euroopan unioni perustuu yhteisiin eurooppalaisiin arvoihin, joista ei voida tinkiä missään olosuhteissa⁽¹⁾. Näitä perusarvoja – ihmisarvon ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, vapaus, demokratia, tasa-arvo ja oikeusvaltio – ei saa unohtaa, kun EU ja sen jäsenvaltiot ovat hätätilanteessa ja joutuvat vastaamaan sen mukanaan tuomiin taloudellisiin ja sosiaalisiin haasteisiin. Meneillään olevaan kriisiin on reagoitava aikaimella ja tässä yhteydessä on oikeutettua ryhtyä tiettyihin poikkeuksellisiin ja kestoaltaan rajattuihin toimiin, mutta toimenpiteet eivät saa olla oikeusvaltioperiaatteen vastaisia eivätkä vaarantaa demokratiaa, vallanjaon periaatetta tai EU:n kansalaisten perusoikeuksia. ETSK painottaa, että kaikissa asiaan liittyvissä politiikkatoimissa on noudatettava kaikilta osin unionin yhteisiä arvoja, jotka on vahvistettu Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 2 artiklassa.

5.7.2 Koronaviruskriisi on osoittanut, ettei kansainvälinen vapaakauppa tarjoa takeita toimitusvarmuudesta edes silloin, kun elintarvike-, terveystuote- ja teollisuuden varastoja on olemassa. Tähän on lisättävä avoimuuden ja jäljitettävyyden puute.

5.7.3 Eräitä eurooppalaisia yrityksiä, jotka ovat luoneet teollista kapasiteettia kolmansien maiden maaperälle, olisi kannustettava siirtämään tätä kapasiteettiaan EU:hun. Teollisuuden, maatalouden ja palvelualojen toimintoja siirtämällä tulisi olla mahdollista varmistaa suurempi riippumattomuus kansainvälisistä markkinoista, palauttaa tuotantomenetelmien hallinta ja käynnistää toimintojen ekologinen ja sosiaalinen siirtymä. Tässä yhteydessä asianomaiset yritykset voisivat saada taloudellista tukea jäsenvaltioiden hallituksilta niin, ettei valtiovastuu siirry pois heiltä.

5.7.4 Kriisi on myös tuonut esiin, että EU:n riippuvuuteen Kiinasta suuressa osassa tuotantoa, erityisesti lääketieteen alalla (esimerkiksi suojavarusteet), liittyy merkittäviä riskejä. Jotta terveydenhuoltojärjestelmiä voidaan vahvistaa likipitään kaikissa unionin maissa, on erittäin tärkeää vähentää tätä riippuvuutta keskeisten tuotteiden osalta. Tämä voidaan toteuttaa laajentamalla tuotantoa EU:ssa (EU:n tuotanto- ja toimitusketju) ja kehittämällä tuotantokapasiteettia yhteistyössä muiden maiden kanssa, esimerkiksi Afrikassa (EU:n ja Afrikan yhteinen tuotanto- ja toimitusketju). Tämän toimintatavan lisäarvona on, että myös vähiten kehittyneet maat kykenisivät kehittämään uutta taloudellista toimintaa ja vahvistamaan terveydenhuoltoaan.

5.7.5 Pandemian jälkeisessä maailmassa olisi luotava uusi kansainvälisten suhteiden, globaalien talouden ja solidaarisuuden järjestelmä, jossa sitoudutaan maailman vaurauden jakamiseen ja ihmishenkien pelastamiseen sekä terveyden ja tieteellisten, intellektuaalisten ja teollisten saavutusten suojelemiseen. EU:lla tulisi olla johtava asema tässä uudessa kansainvälisten suhteiden järjestelmässä, joka perustuu solidaarisuuteen ja kehitysyhteistyöhön. EU:n olisi myös säilytettävä kehitysyhteistyösitoumustensa tasot ja mahdollisesti nostettava niitä.

5.7.6 Tasapuolisten toimintaedellytysten takaaminen maailmantaloudessa voi tehdä lopun yhtäältä työntekijöiden hyväksikäytöstä ja toisaalta eräiden yritysten nauttimista kohtuuttomista eduista. Sisällyttämällä ILO:n ja kestävän kehityksen normit WTO:n ja muiden vastaavien YK:n järjestöjen sääntöihin voitaisiin merkittävästi edistää uuden, oikeudenmukaisen talousjärjestyksen sekä oikeudenmukaisen ja älykkään globalisaation luomista. Sääntöjä olisi mukautettava vastaavasti ja sovellettava tulevaisuudessa entistä johdonmukaisemmin kaikkien resurssien ja käytettävissä olevan henkilöstön kanavoimiseksi niin, että apua voidaan tarjota sinne, missä sitä kipeimmin tarvitaan.

5.7.7 Mahdollinen perusoikeuksien kaventaminen on perusteltava objektiivisesti, ja tällöin on samalla säädettävä raukeamislausekkeista. On olennaisen tärkeää varmistaa, että kaikkien demokratian perusperiaatteiden osalta palataan normaaliin mahdollisimman pian kaikkialla maailmassa. Kokoon-tumisoikeuden, lehdistönvapauden ja yksityisyyden suojan kaltaisten ihmisoikeuksien rajoittamisesta ei saa koskaan tulla "uutta normaalia".

5.7.8 On elvytettävä EU:n strateginen geopoliittinen rooli maailmanlaajuisten rauhanprosessien edistämiseksi talouskehitysmahdollisuuksien elvyttämiseksi EU:n naapurustossa (Länsi-Balkan, Euro-Välimeri-alue ja itäisen kumppanuuden maat) ja muilla konfliktialueilla.

5.7.8.1 Tässä yhteydessä Euro-Välimeri-alue ja Länsi-Balkan on palautettava kehitysmahdollisuuksien alueeksi, jollainen se oli aiemmin, kun se oli ihmisten vuorovaikutuksen sekä tavaroiden ja ajatusten vaihdon keskiössä. Euro-Välimeri-alueen ja Länsi-Balkanin onkin oltava yhdentämistä ja yhteenliittämistä koskevan eurooppalaisen strategisen politiikan keskiössä liikennealalla sekä kauppa- ja kulttuurivaihdon alalla, ja niitä varten on laadittava erityinen kohdennettu makroaluestrategia. Tämän tilanteen edistämiseksi Välimeren alueen makroaluestrategioille ja EU:n kaupunkistrategialle on annettava uutta pontta.

⁽¹⁾ ETSK:n lausunto aiheesta "EU:n tulevaisuus: kansalaisten saamat hyödyt ja eurooppalaisten arvojen kunnioitus" (asiakokonaisuus SC/052).

5.8 Muuttoliike ja covid-19-kriisin jälkeinen aika

5.8.1 Covid-19-pandemian ilmaantumisen ja sitä seuranneen kansallisia terveydenhuoltojärjestelmiä kohdanneen valtavan tragedian sekä kaikissa maissa tapahtuneen talouden romahtamisen myötä muuttoliikekysymys on näyttänyt hävinneen toimintasuunnitelmasta ja väistyneen taka-alalle samalla kun suuri yleisö on suhtautunut asiaan tietyllä välinpitämättömyydellä. Turvapaikanhakijoita ei voida hylätä nykyisen kriisin vuoksi. Suojelua koskevat perusoikeudet ovat eurooppalaisten arvojen ydintä, eikä niitä voida sivuuttaa olankohautuksella niiden aiheuttaessa epämurkavuutta. Seuraavat toimenpiteet on tarpeen ottaa uudelleen käyttöön:

- Käynnistetään uudelleen oleskelulupien saamista ja turvapaikkaoikeuden tunnustamista koskevat menettelyt likipitään kaikissa Euroopan maissa.
- Ratkaistaan muuttajien vastaanottokeskusten tilanahtaudesta johtuva terveystilanne.
- Puututaan työsuhteiden epävarmuuteen (joka on jo johtanut rahalähetysten – jotka ovat usein ainoa toimeentulon lähde lähtömaahan jääneille muuttajien perheille – vähenemiseen tai jopa täydelliseen lakkaamiseen).
- Laillistetaan niiden muuttajien asema, jotka työskentelevät hoiva-alalla tai maatalousalalla.
- Kehitetään Euroopan yhteinen turvapaikkajärjestelmä, joka on kaikille EU-maille pakollinen, turvallinen ja tehokas, jotta yhteinen vastuunjako voidaan toteuttaa nopeasti.
- Suunnitellaan ja kehitetään realistisia, laillisia, turvallisia ja toteuttamiskelpoisia väyliä EU:hun suuntautuvalla työperäiselle muuttoliikkeelle.
- Käynnistetään pysyvä ja tehokas vuoropuhelu muuttajien lähtömaiden kanssa rakenteiden ja viestintäpuitteiden kehittämiseksi.
- Lisätään Frontex-virastolle annettavaa taloudellista ja teknistä tukea.
- Varmistetaan, että lyhyellä aikavälillä sitoudutaan myös arvioimaan kaikkien varojen uudelleenkohdentamista EU:n monivuotisen budjettikehyksen 2021–2027 puitteissa.

6. Uudelleenrakennussuunnitelma

6.1 Kaikkiin edellä esitettyihin toimenpiteisiin liittyy tarve laatia uusi talouden ohjaus- ja hallintajärjestelmä, joka kattaa strategiset teollisuus-, kilpailukyky-, sosiaali-, ympäristö- ja kauppapolitiikat.

6.2 On edistettävä Euroopan unionin talouden ohjaus- ja hallintajärjestelmän uudistamista tarkistamalla vakaus- ja kasvusopimusta, jotta varmistetaan samanaikaisesti vakaus ja kasvu.

6.3 Next Generation EU -elpymisvälineen pohjalta on varmistettava EU:n omien varojen asteittainen lisääminen ottamalla käyttöön merkityksellisiä ja tarkoituksenmukaisia tulonlähteitä, jotka voidaan valita esimerkiksi seuraavista: EU:n päästökauppajärjestelmä, yhteinen yhdistetty yhteisöveropohja (CCCTB), digitaalivero, finanssitransaktiovero, hiilidioksidivero tai rahavero (seigniorage).

6.4 EU:n on kiireellisesti otettava käyttöön koordinoitimekanismi, jolla kyetään neutraloimaan aggressiivinen verosuunnittelu ja torjumaan veronkierto 27 jäsenvaltiossa. Tämä ilmiö aiheutti EU:n jäsenvaltioille keskimäärin 46 miljardin euron vuotuiset verotulojen menetykset vuosina 2001–2016 (0,46 prosenttia BKT:stä) ⁽¹²⁾. Samanaikaisesti EU:n on käynnistettävä tehokas strategia rahanpesun tukahduttamiseksi, sillä se uhkaa myrkyttää EU:n tuotantojärjestelmän ja aiheuttaa vääristymiä sisämarkkinoilla vääristämällä tasapuolisia toimintaedellytyksiä.

⁽¹²⁾ "Estimating International Tax Evasion by Individuals", Euroopan komissio, 2019. Valmisteluasiakirja nro 76, 2019.

6.5 On tärkeää, että säilytetään oikeuksien, normien ja kuluttajapolitiikan eurooppalainen malli. Juuri se tekee EU:sta ainutlaatuisen. Esimerkiksi digitalisaation alalla tekoälyä koskevat EU:n eettiset säännöt erottavat EU:n näkemyksen ihminen määrää -periaatteesta muiden alueiden näkemyksestä. Tämä perusoikeuksiin ja -vapauksiin perustuva lähestymistapa on osa EU:n mallia, ja se olisi säilytettävä huolimatta juuri nyt syntyvästä olevasta entistä kireämmästä kilpailuympäristöstä.

6.6 On hyödynnettävä täysimääräisesti syntyvässä olevia uusia, entistä kestävämpiä liiketoimintamalleja (kiertotalous, jakamistalous, yhteisötalous jne.). Nämä mallit ovat myös ominaisia EU:n yhteiskuntamallille ja tuottavat kahdenlaista lisäarvoa – taloudellista ja sosiaalista arvoa. Ne ovat lisäksi välineitä, joiden avulla toteutetaan Euroopan vihreän kehityksen ohjelma ja kestävä kehityksen tavoitteet. Nämä liiketoimintamallit tarjoavat mahdollisuuden auttaa taloutta elpymään ja vastata samanaikaisesti yhteiskunnallisiin haasteisiin. Tässä yhteydessä kiertotaloutta koskeva EU:n toimintasuunnitelma on ratkaisevan tärkeä yhtä lailla kuin luvattu yhteisötaloutta koskeva EU:n toimintasuunnitelmakin (odotettavissa keväällä 2021). Olisi myös jaettava eurooppalaisen klusteriyhteisön kaltaisia innostavia esimerkkejä.

6.7 Digitalisaatio on elpymisen kannalta sekä mahdollisuus että riski. Nimenomaan innovoinnin ala voi tehdä EU:sta edelläkävijän samaan tapaan kuin lohkoketjuteknologian alalla, missä EU:lla on johtava asema. Lohkoketjuun teknologiana (ei bitcoin) liittyy demokraattisia arvoja, ja se mahdollistaa näin avoimuuden ja hallintorakenteiden parantamisen. On kuitenkin hallittava digitalisaatioon liittyviä riskejä, joita ovat esimerkiksi työttömyyden kasvu, digitalisaatioon liittyvä marginaalistuminen ja sosiaalinen syrjäytyminen. Niin ikään on löydettävä keinoja hyödyntää mahdollisuuksia ja tasapainottaa riskejä samanaikaisesti tilanteessa, jossa EU pyrkii säilyttämään maailmanlaajuisen kilpailukykyänsä.

6.8 Sosiaalista innovointia on mahdollista edistää elpymisen mallina yhteiskehittämisen, yhteissuunnittelun ja yhteistuotannon avulla. Monimutkaisessa sosiaalisessa toimintaympäristössä valtavine yhteiskunnallisine haasteineen ainoana keinona on mobilisoida kaikki yhteiskunnan resurssit ja työskennellä monialaisella ja monitieteisellä tavalla ratkaisujen kartoittamiseksi. Järjestäytynyt kansalaisyhteiskunta on sosiaalisen innovoinnin liikkeellepaneva voima, joka on osaltaan auttanut suunnittelemaan hyvinvointijärjestelmiä, joiden ansiosta on voitu ottaa käyttöön uusia toimintapolitiikkoja, uusia rakenteita, uusia tuotteita, uusia palveluja ja uusia työskentelymenetelmiä. Kansalaisyhteiskunnan osallistumista tarvitaan nyt enemmän kuin koskaan, mutta todellista sosiaalista innovointia tapahtuu vain, jos järjestäytynyt kansalaisyhteiskunta otetaan toimintaan mukaan.

6.9 Uuden yhteiskuntamallin syntyminen? Elpymistä tapahtuu vain tuottavuuden, finanssipoliittisten elvytystoimien ja vaurauden jakautumisen myötä. On ehkä jälleen kerran aika herättää eloon ”sosiaalisten investointien paketin” käsite ja työskennellä ennakoivasti ja ennaltaehkäisevästi tulevien yhteiskunnallisten kustannusten vähentämiseksi. EU:n olisi näin ollen lisättävä investointeja sosiaaliseen infrastruktuuriin: i) koulutus ja elinikäinen oppiminen, ii) terveydenhuolto, pitkäaikaishoito ja sosiaalihuolto, iii) kohtuuhintaiset asunnot⁽¹³⁾. Tämä kaikki kulkee käsi kädessä sen kanssa, että pannaan täytäntöön Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari kaikilla tasoilla, kestävä kehityksen tavoitteisiin perustuva eurooppalaisen ohjausjakson seurantarjestelmä, Euroopan vihreän kehityksen ohjelma ja oikeudenmukainen digitaalinen siirtymä EU:n arvojen pohjalta. Yhdessä ne voisivat muodostaa EU:n uuden yhteiskunnallisen mallin perustan.

Bryssel 11. kesäkuuta 2020.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER*

⁽¹³⁾ Sosiaaliseen infrastruktuuriin EU:ssa tehtäviä investointeja käsittelevän korkean tason asiantuntijaryhmän kertomus ”Boosting Investment in Social Infrastructure in Europe”. European Economy Discussion Paper 074, tammikuu 2018.

Seuraavassa on jäsenmely selvitys EU:n toimenpiteistä, jotka on otettu käyttöön kolmen viime kuukauden aikana covid-19-pandemian taltuttamiseksi.

Toimenpiteen tyyppi			
Rahapoliittiset ja vakauttavat toimet	Finanssipoliittiset toimet	Takaus- ja luottopohjaiset toimet	Sääntely- ja menettelylliset toimet
Euroopan vakausmekanismi (EVM): pandemiakriisin tukitoimi; 240 miljardia euroa; euroalueen maiden makrotalouden vakauden tukemiseen annettava laina niiden makrotalouden epätasapainon korjaamiseksi; vastaa 2:ta prosenttia euroalueen BKT:stä	Investointialoite; investointialoite PLUS: aluksi 37 miljardia euroa; koheesipolitiikan varojen uudelleenkohdentaminen keskittyen viruksen leviämisen seurauksiin vastaamiseen; lisäksi 28 miljardia euroa toistaiseksi kohdentamatonta rahoitusta ERI-rahastoista	SURE (häätätilasta aiheutuvien työttömyysriskien lieventämisen tilapäinen tukiväline): 100 miljardia euroa; edulliset lainajärjestelyt työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien tukemiseksi; tukipaketin ensimmäinen osa	Valtiontukisäännöt: mahdollisuus mukauttaa kaikkiin yrityksiin ja yhtiöihin liittyviä toimenpiteitä (palkkatuet, yritysverojen ja alv-maksujen sekä sosiaaliturvamaksujen lykkääminen); suora taloudellinen tuki asiakkaille (peruutetuista palveluista ja tapahtumista aiheutuneiden kustannusten korvaaminen); mahdollisuus suoriin finanssipoliittisiin toimenpiteisiin sellaisten yritysten osalta, jotka ovat vaarassa mennä konkurssiin pandemian takia; korvaus vahingoista, jotka pandemia on todistettavasti aiheuttanut (tässä tapauksessa tarvitaan Euroopan komission ilmoitus); mahdollisuus muuhun korvaukseen julkisista lähteistä maille, joita kriisi on erityisesti koetellut; mahdollisuus suoraan tukeen, joka voi olla enintään 800 000 euroa yritystä kohden
EKP: pandemiaan liittyvä poikkeustilanteessa toteutettava osto-ohjelma: 750 miljardia euroa; elvyttävä rahapoliittinen ohjelma arvopapereiden ostamiseksi rahoitusjärjestelmän likviditeetin tukemiseksi	Euroopan unionin solidaarisuusrahasto: 800 miljoonaa euroa	Euroopan laajuinen takuurahasto: 200 miljardia euroa; EIP:n edulliset lainajärjestelyt etupäässä pk-yrityksille; tukipaketin toinen osa	Julkista taloutta koskevien kriteerien joustavuus: julkisen talouden budjettikuria koskevien kriteerien perusteiden joustavoittaminen vakaus- ja kasvusopimuksen sekä eurooppalaisen ohjausjakson puitteissa
	Euroopan globalisaattorahasto: 179 miljoonaa euroa	Rahoitusväline kriisin pahimmin koetteliemien pk-yritysten tukemiseksi: 8 miljardia euroa ESIR-rahastosta EIR:lle myönnetyn EU:n talousarviotakauksen perusteella	Kolmansista maista tuotavien lääkinnällisten laitteiden ja varusteiden tullien ja alv:n väliaikainen peruuttaminen

Toimenpiteen tyyppi			
Rahapoliittiset ja vakauttavat toimet	Finanssipoliittiset toimet	Takaus- ja luottopohjaiset toimet	Säätely- ja menettelylliset toimet
	Joustavuuden lisääminen, joka mahdollistaa kaiken vielä käyttämättömän ERI-rahastojen tuen käyttöönoton; tämä mahdollistaa määrärahasiirtojen tekemisen EAKR:n, ESR:n ja koheesiorahaston välillä; 100 prosenttia hankekustannuksista katetaan EU:n varoin; joustavuus temaattista keskittämistä koskevien perusteiden osalta		Kriittisten eurooppalaisten resurssien ja teknologioiden seulonta ja suojaaminen